

Королівство брехні

КУПИТИ

Про книгу

У другій книзі «Королівство брехні» Ашева вирушить у подорож до ворожого Червоного міста Самаріса. У Червоному королівстві він зіштовхнеться із жахливою реальністю народу, розділеного на касти.

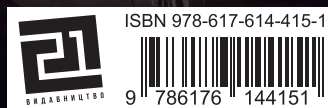
Та жорстокість панує не лише в стінах міста. Неспокій охопив землі, і Червоне королівство зазнає жорстокого нападу...

Відтепер життя у землях зміниться назавжди.

У другій книзі «Королівство брехні»
Ашева вирушить у подорож до ворожого
Червоного міста Самаріса. У Червоному королівстві
він зіштовхнеться із жахливою реальністю народу,
розділеного на касти.

Та жорстокість панує не лише в стінах міста.
Неспокій охопив землі, і Червоне королівство
зазнає жорстокого нападу...

Відтепер життя у землях зміниться назавжди.

РОБЕРТО
РІЧЧІ

ЧЕРВОНИЙ
АРЛЕКІН

КОРОЛІВСТВО БРЕХНІ

ЧЕРВОНИЙ

АРЛЕКІН

КОРОЛІВСТВО БРЕХНІ

РОБЕРТО РІЧЧІ

книга 2

ЧЕРВОНИЙ

АРЛЕКІН

КНИГА 2

КОРОЛІВСТВО БРЕХНІ

РОБЕРТО РІЧЧІ

З англійської переклала Ірина Кобилінська

УДК 82-31
Р 56

Річчі Роберто

Р 56 Червоний Арлекін. Книга 2: Королівство брехні / Роберто Річчі ; пер. з англ. Ірини Кобилінської. — Чернівці : Книги — XXI, 2023. — 168 с.

ISBN 978-617-614-415-1

У другій книзі «Королівство брехні» Ашева вирушить у подорож до ворожого Червоного міста Самаріса. У Червоному королівстві він зіштовхнеться із жакливою реальністю народу, розділеного на касти.

Та жорстокість панує не лише в стінах міста. Неспокій охопив землі, і Червоне королівство зазнає жорстокого нападу...

Відтепер життя у землях зміниться назавжди.

Усі права застережено.

Жодну частину з цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва.

The Red Harlequin Book 2 Kingdom of Deceit
First Copyright © 2013 Roberto Ricci
Copyright © 2020 Pantomimus Media Limited
Cover Illustrations by Pascal Demure

© Книги — XXI, 2023, видання українською мовою
© Ірина Кобилінська, 2023, переклад

ISBN 978-617-614-415-1

ЗМІСТ

Розділ 11. Нова доля	7
Розділ 12. Виживання	18
Розділ 13. Шляхи й стежки	33
Розділ 14. Церемонія Фреї	50
Розділ 15. Морхроми	73
Розділ 16. Стражі воріт	86
Розділ 17. Світанок темряви	115
Розділ 18. Утеча	143
Розділ 19. Змії та зерна	153
Про автора	166

Розділ 11

НОВА ДОЛЯ

Наш світ відрізняється від вашого.

Наш світ розділений на кольори,
ми носимо маски, що приховують
наші справжні обличчя та почуття.

Колір, до якого ти належиш,
визначатиме, хто ти й де житимеш.
Хроми різних кольорів ніколи не змішуються.

Це все одно, що вовк би намагався
поєднатися з вівцею. А ще є арлекіни.
Я добре знаю всю правду про арлекінів.

Колись я зустрів одного й вижив,
щоб тепер розповісти свою історію...

Якщо ви пройшли зі мною весь цей шлях, вам уже відомо, що ім'я моє Ашева і я — Чорний хром. Ціле сонцестояння минуло, відколи я покинув рідне місто Аксіум. Безліч раптових вивертів долі змусили мене подорожувати різними землями, аж доки я не опинився в Евердії — місті Зелених. Дозволимо богові часу перенести мене назад у ту мить, коли все, що я знав про інші землі, розлетілося на друзки від слів Хтоміо — арлекіна, з яким я заприятелював. Тоді я і дізнався, що доля має для мене хитромудрий план.

— Об'єднати території? Це неможливо! — заявив я.

З його відповіді стало зрозуміло: Хтоміо й не очікував, що я оціню таку ідею.

— Лише так хроми зможуть жити в гармонії одне з одним. Згадай, Ашево, скільки разів Чорні

та Червоні розв'язували війни? Скільки життів було зруйновано через загибель батька чи сина? — знаючи, що саме наші втрати об'єднали нас, він зробив паузу, аби ці слова глибоко проникли в мене.

— Але всі храми різні! — із непохитною впевненістю заперечив я. — Ти не зможеш об'єднати землі, розділені ще від початку часів, — на мить я спробував уявити, що могло би статись, якби такі протилежності, як Зелені та Чорні, були змушені жити разом. Сама думка про це видавалася неможливою. — Це неприродно, — додав я.

— Я не говорив, що буде легко, — відповів старий храм. — Та це лиш означає, що треба знайти спосіб, як показати всім, що храми різних кольорів можуть об'єднатися, не відмовляючись від унікальних особливостей своїх культур. Для цього нам потрібен один сильний жест.

— Наприклад?

Хтомію заговорив, понизивши голос:

— Договір про тривале перемир'я між Чорними та Червоними, який замінить війну торгівлею. Це лише приклад...

Він дістав мішечок солі зі своєї мантиї і поставив просто переді мною.

— Не секрет, що навіть у часи миру Чорні використовують Жовтих, щоб купувати сіль у Червоних. Вони надто горді, щоби просити прямо.

— Я цього не знав.

— А ще, закладаюся, ти не знав, що ваші Священні ліси тільки ізолюють Чорних від інших земель. Бо як би ще тоді Блакитні отримали таку владу над торгівлею?

Я знову пригадав Ярмарок Врожаю, на якому було багато храмів усіх кольорів, окрім Чорних. Ніби прочитавши мої думки, Хтомію додав:

— А тепер запитай себе, хто в Аксіумі отримує зиск від такої ізоляції?

Я не стримав нервового смішка:

— Ти точно арлекін! Ніхто не припустив би навіть думки, що Червоні храми зможуть вільно ходити лісами Чорних. Нас відрізняє геть усе.

Хтомію якусь мить уважно розглядав мене.

— Що означає «усе»? — тихо запитав він. — А що означає «нічого»? Хіба це не дві крайності одного й того ж світу? Чорні й Червоні мають чітко визначені території. Якби в цих двох вистачило сміливості об'єднатися, за ними пішли б інші.

Мені це здавалося повною маячнею:

— Старійшини Аксіума ніколи на таке не погодяться. Ти сам говорив: вони настільки зіпсовані владою, що зроблять усе, аби лише приховати правду.

— Ось чому нам потрібен сміливий, чесний старійшина, який прагнутиме змінити старі звичаї, який зможе впливати на інших.

— Щастя тобі в пошуках, — фиркнув я.

Хтомію поглянув на мене, насмішувато вигнувши брови.

Мені знадобилася ціла хвилина, аби зрозуміти його натяк, — настільки химерною була ця ідея.

— Я? Та ти остаточно з глузду з'їхав!

Хтомію всміхнувся і кивнув:

— Цілком можливо.

— Хіба я можу бути старійшиною? Я ще навіть шістнадцятого сонцестояння не сягнув. До того ж мене розшуковують.

— Ніколи не треба недооцінювати оманливу силу масок. Я знав старійшин, які були всього на кілька сонцестоянь старшими, ніж ти зараз.

Зі свого досвіду я розумів, що Хтомію, найімовірніше, має рацію. Той «старійшина», який прийшов до мого дому, був значно молодшим, ніж я очікував. Однак він усе ж був старшим за мене.

— Ти здивуєшся, скільки разів старійшин уби-вали в самому розквіті сил під час боротьби за владу, — продовжив Хтомію, ніби читаючи мої думки.

— Звідки тобі стільки відомо про Чорних? — запитав я.

— Збирати інформацію — мистецтво арлекінів. Саме цим ми й займаємося.

Спершу я не зрозумів, жартує він чи говорить серйозно.

— Але залишимо це на потім. Зараз треба збудувати укриття на ніч.

Тепер настала моя черга трохи навчити Хтомію виживання в диких умовах. Він вважав пляж хорошим місцем для ночівлі, та я зміг переконати його, що ця місцина відкрита всім вітрам. Я розповів, як багато часу проводив із татом, полюючи у Східному лісі, як він навчав мене всього, що сам знав. Я подумав, що зробив би батько, і вирішив збудувати простенький навіс між соснами.

Ми знайшли місце недалеко від води, між двох дерев, відстань між якими була достатньою, щоб умістити нас обох. За роботою Хтомію сказав, що не зможе залишитися зі мною. Я мав zostатися в лісі сам-один.

Я цього зовсім не розумів:

— Що мені робити тут самому? Чому я не можу піти з тобою до Червоного королівства?

— Бо Чорні досі вважаються нашими ворогами.

— То я надягну Зелену маску. Якщо аури храму справді не існує, ніхто й не дізнається.

— Це не обговорюється, — заперечив Хтомію. — Як і в інших землях, у місті Червоних не раді Зеленим храмам.

Я сперечався з ним, доки ми обирали міцну колоду, яка служила б поперечною балкою для мого притулку, і прилаштовували її на місце. Моє тіло досі боліло, тож більша частина роботи лягла на плечі Хтомію. Мотузкою з його воза нам удалося міцно прив'язати колоду між двома стовбурами, футів за шість над землею.

— Тоді я можу подорожувати з тобою як Червоний, — не здавався я.

— Ти нічого про нас не знаєш, — протестував Хтомію. — Тебе швидко викриють як самозванця.

— Я принаймні можу спробувати. — Тепер мене ще дужче розпалила цікавість. — Я навчився прикидатися Зеленим, а отже, точно навчуся вдавати з себе Червоного, — я казав це напівжартома, але відчував, що Хтомію щось від мене приховує, щось важливе.

— Годі, Ашево. Коли настане час, ти зможеш віддати всі землі з високо піднятою головою, не маючи чого й кого боятися.

— Ти сам себе обманюєш. Цей час ніколи не настане, — образився я.

Ми продовжили працювати, зрубали два прямих молоденьких деревця. Я зрізав із них гілки і прив'язав кожен за один кінець до балки. Їхні протилежні кінці торкалися землі, утворюючи разом трикутну рамку. Ми працювали здебільшого мовчки. Говорили, тільки коли треба було зібрати матеріали та тонші гілки, які ми закріпили між двох кутових балок, збудувавши настил для даху. Я міцно зв'язав їх стременим вузлом, як навчив мене батько. Потім заліз під укриття, аби перевірити його висоту та довжину. Упевнившись, що не торкнувся жодної з балок, я показав Хтомію, як сплести разом довгі гнучкі тонкі соснові гілки й протягнути їх настилом аж до землі. Ці гілки мали слугувати черепицею. Ми щільно укладали їх, доки не отримали надійний утеплений водонепроникний дах.

Хтомію вразили мої вміння.

— Радий бачити, наскільки ти розумний та кмітливий, навіть попри свій стан, — сказав він. Помітивши, що ця похвала жодним чином не поліпшила

мого похмурого настрою, він продовжив: — Але твоя Чорна гордість не допоможе тобі в час скрути. Ти маєш навчитися бути скромним та пильним. Час, який ти проведеш тут на самоті, допоможе навчити тебе дечого.

— То це Обряд Ініціації?

— Шлях, який я надумав для тебе, вартий десятих обрядів Чорного народу.

Я не припиняв дивуватися тому, як багато він знає про нас, Чорних.

— То коли можна почати?

— Ти вже почав, — відповів Хтомію. — Перший крок — стати самотійним. Ось чому я маю покинути тебе.

— Зараз? Невже просто зараз? — я досі не оговтався від усього, що трапилося зі мною за такий короткий час: від моєї втечі з Аксіума до близької смерті на Колесі Фортуни. Хоч я навіть собі не зізнавався, та почувався зовсім загубленим.

Хтомію поклав руки мені на плечі й проникливо подивився:

— Є речі, яких тебе може навчити лише досвід. Ашево, ти моя остання надія. Я маю тримати тебе подалі від неприємностей, доки ти не будеш готовий упоратися з ними. Крім того, якщо зі мною

щось станеться, мені буде легше прийняти свою долю, знаючи, що ти в безпеці, готуєшся втілити наші плани в життя.

Це вже було занадто. Я не знав, що й відповісти. Якусь мить я мовчав, а тоді підвів погляд на Хтомію.

— Я буду готовий, — сказав я, зворушений тим, як сильно він вірив у мене.

— Добре! — промовив він. — Я знаю, все це здається складним. Пробач мені, але якщо ми хочемо досягнути успіху, ти маєш стати серйозним і подорослішати. Ходімо, прогуляймося до мого воза.

Уже сівши у віз, Хтомію озирнувся на мене:

— Обіцяю, що повернуся, Ашево. І коли я це зроблю, ти знатимеш більше про мої плани.

— Коли це станеться?

Хтомію всміхнувся:

— Цього я не можу сказати. Але даю тобі слово, я повернуся.

Очевидно, це мало заспокоїти мене.

— І остання річ, — сказав він, дістав полотняний мішечок із воза й простягнув мені. Усередині я знайшов батьків кинджал, мамин медальйон, мою чорну церемоніальну маску й дерев'яну маску, з якою я прикидався Зеленим хромом.

— Я підібрав це в піраміді. Ніхто з тих забобонних дурнів не наважувався торкнутися речей арлекіна, — розсміявся Хтомію, підганяючи коня. — Щастя тобі, Ашево.

Я дивився вслід возу, що котився пляжем, аж доки той не став маленькою цяткою, а тоді й зовсім зник. Я ще ніколи не почувався таким самотнім, навіть коли змушений був тікати з Аксіума. Тоді мої думки були зайняті порядком та виживанням. Зараз же я мав увесь час світу, аби подумати та пригадати багато речей, які я волів би забути.

Сонце, що низько опускалося за горизонтом, розігнало мої похмурі думки. Треба було змайструвати для свого укриття ліжко.

Тато навчив мене, що теплі дні бувають оманливими. Якщо спати вночі на сирій землі, тіло швидко втрачає тепло. Щоб уникнути цього, я вигріб опале листя й гілки з землі під моїм навісом. Тоді наклав товстий шар соснових голок і вкрив їх мохом, який зішкріб із дерев та брил. Так я зміг ізолювати себе від холоду землі. Я пишався своєю майстерністю і послав вдячну молитву духові мого тата. А ще я зібрав камінці на пляжі й склав коло для вогнища перед своїм сховком. Коли

запала темрява, я запалив кресалом багаття. Усередині укриття я знайшов торбу сухого в'яленого м'яса, яке залишив мені на першу ніч Хтомію. Я сидів біля вогнища, їв м'ясо й думав про події цього дня — дня, який назавжди залишиться кришталевим ясним у моїй пам'яті. Дня, коли боги вирішили, що мені час ступити на новий шлях, до нової долі.

Розділ 12

ВИЖИВАННЯ

Наступного дня я занурився в бурхливі морські хвилі. Від кислого запаху кількаденної подорожі, нашарованого на моєму тілі поверх смороду підземель Аясу, знудило б навіть стерв'ятника!

Та щойно я пірнув у хвилі, спогади про ті неприємні дні розчинились. Я добре знав води в річці Аксі, але море було іншим. Бурхливі течії обіймали й бадьорили мене, а сіль мала присмак нового життя. Численні кораблі та дикі морські тварини, що живуть у величезній колисці моря, викликали в мене нове відчуття свободи. Потужні хвилі відкочували мене на берег. Мені раптом спало на думку, що ми, Чорні, не шануємо морського божества. Коли я вийшов на берег, у мене не було жодного сумніву, що коли воно існує, то вже напевно доброзичливе до нас.

Пізніше тієї ночі я згорнувся клубочком у своєму сховку, як тварина в норі, молячись, аби звірі не натрапили на мій притулок. Я періодично змушував себе прокидатися, щоби стежити за цим, а хвилі та місяць складали мені компанію.

Коли ще через день зійшло сонце і спека посилилася, я заховався в затінку під соснами. Руки вже менше боліли, і незабаром голод переміг усі інші відчуття. Я озирнувся на ліс навколо мене, де, за словами Хтомію, можна було легко знайти їжу. На жаль, це виявилось не так. Ці ліси не були схожі на повні дичини ліси Аксіума. Уже в сутінках я повернувся додому з порожніми руками й голодніший, ніж до того, намагаючись переконати себе, що завтра мені пощастить більше.

Вранці сонце й тепло попереднього дня змінили сірі хмари та суворий вітер. Я прокинувся рано, тремтячи від холоду. Ніколи в житті я ще не був таким голодним. Навіть дрова здавалися смачними. Я подивився на море. Можливо, варто полювати на водяних істот, а не на сухопутних? Раніше я вже їв рибу, щоправда, тільки з річок Чорного народу, тому не думав, що морську рибу буде важче зловити.

Та виявилось, море не готове легко розлучитися зі своїми пожитками та скарбами. Віяв рвучкий вітер,

хвилі вже не грайливо накочувалися на берег, а врізалися в нього з сильним гуркотом, від якого тремтіли навіть мої кістки. Але це менша загроза, ніж втратити дорожочі життєві сили, а це скоро станеться, якщо я не знайду, чим наповнити порожній живіт.

Я кинувся у воду з кинджалом і спершу намагався заколоти все, що пропливало повз. Після багатьох спроб мені так нічого й не вдалося. Маленька біла рибка дражнила мене, плаваючи по колу, лишаючись, однак, недосяжною. Тоді я помітив двох сріблястих рибок на більшій глибині. Я затиснув кинджал зубами й кинувся до них, рухаючись упевнено і швидко.

Та цього разу боги були на боці риб. Я скоро зрозумів, що задихаюся, не в змозі підіймати голову над водою в такій сильній течії. На щастя, одна потужна хвиля відштовхнула мене назад на пляж, і я знову зміг відчути дно під ногами.

Я вкотре занурився. Цього разу я побачив ще один косяк риби біля берега. Засвоївши уроки попередніх невдач, я вибрався з води й схопив свій мішечок для солі, щоб використати його як кошик для риболовлі. Я повернувся до води, занурив торбу, відкрив і чекав. Спрацювало! Усередині плавали дві маленькі сині рибки. Я швидко вийшов на берег.

Був настільки голодний, що навіть не розвів вогню, аби приготувати риб, з'їв сирими, окрім кишок, які поклав у мішечок.

Ще раз увійшов у воду. Ще більше риб запливло в мій мішок, приваблені наживкою, яку я для них лишив. Решту того дня я провів щасливий, уперше за три світанки досхочу наїдаючись рибою.

Знову відчувши себе сильним і бадьорим, я подбав про те, щоб кожен новий світанок приносив більше прогресу. В Аксіумі я бачив, як мама сушила м'ясо сіллю, щоб зберегти його. Використовуючи сіль, яку лишив мені Хтомію, я почав коптити та солити зловлену рибу. А ще встановив пастки в лісі і сплів із еластичних стебел водоростей ковдру. Змайстрував відро для збирання води, а з гігантської раковини молюска зробив сокиру. Я вирішив, що не чекатиму, коли завітає Хтомію й навчить мене всього. За його відсутності я самотійно вправлявся в мистецтві бою. Він точно був би вражений моєю ініціативою!

Насамперед я вирізав із дерева меч, щоб розігрувати поєдинки перед морськими птахами, які стали моєю аудиторією. Крім того, я знову почав бігати, як робив це в Аксіумі, коли ми з Андагаром влаштовували перегони вздовж міської стіни.

Не раз мені ставало цікаво, як мій старий друг пройшов Обряд. Мені дошкуляла думка, що він вважає мене вбивцею і зрадником. Більше за будь-що я бажав одного дня повернутися і розповісти йому правду. А ще я думав про маму. Щоразу, коли згадував її, доводилося тамувати нестерпне бажання повернутися до Аксіума й бодай раз поглянути на неї. Але Хтомію мав рацію: мене точно вб'ють, варто тільки поткнутися до рідного міста. Чорним потрібен був час, щоб забути про мене. Але розуміння цього аж ніяк не заспокоювало й не полегшувало мого болю — він лише сильнішав, бо я не знав, що з мамою трапилося.

Я намагався відігнати такі думки і сконцентруватися на тренуваннях. Мої м'язи міцнішали, а тіло ставало гнучкішим. Моя шкіра засмагла від сонця. Та хоч як я не старався змусити себе жити теперішнім, час не давав думкам перепочинку. Я почав позначати кожну ніч, проведену в лісі, вирізаючи маленький хрестик на опорній балці мого сховку. Я вже вирізав двадцять таких хрестиків, а від Хтомію досі не було жодних новин.

Хтомію — арлекін, Хтомію — хром, який урятував мене в Аясі, який знав механізм Колеса Фортуни. Хтомію, який переконував, що хроми й арлекіни —

однакові. Але тоді це означало б, що й боги в нас однакові. А чи існують узагалі ці боги? Чи їх теж створили в ті примітивні часи, коли нас розподілили на кольорових хромів та арлекінів?

Від самої думки про це мене пробрав жах. Я швидко відкинув своє богохульство й помолився Лапісу — богові-пастуху, творцеві Чорного народу, — благаючи пробачити моє нахабство.

Я зрозумів, що мої молитви почуті, коли, втомившись від самотності, раптом знайшов нового друга. До мого прихистку прибилося маленьке оленя. Очевидно, воно було сиротою, бо мама-олениця ніколи не дозволила б йому підійти так близько до людини. Я підняв гостру сокиру, зроблену з молюска, мріючи про те, як поласую свіжим ніжненьким м'ясом. Але оленя озирнулося й поглянуло на мене такими безпорадними, довірливими очима, що я не зміг його вбити. Позаяк ми з ним обоє були самотні в цьому світі.

Я приручив оленятко, яке виявилось дівчинкою, підгодовував ніжними стеблинками трави, що їх, як я помітив, щипали інші олені. Минуло зовсім трохи часу — і вона стала всюди ходити за мною, наче щеня. Її присутність допомогла пом'якшити біль і дошкульність моєї самотності. Я назвав її Авалою.

Відколи я прихистив Авалу, минуло багато світанків, а від Хтомію досі не було й знаку. Аж якось одного ранку я почув звук, який ні з чим не міг сплутати: тупіт коня і торохтіння воза. Я вибіг на пляж, Авала за мною, і я побачив воза, що котився піском просто до мене! Ця картина радувала.

— Ашева! — закричав Хтомію, знімаючи маску. Він зіскочив із воза, і ми обнялися.

— Я не міг дочекатися, коли ти повернешся. — Моя радість була очевидною.

Хтомію кілька хвилин розглядав мене, ніби хотів побачити, які зміни в мені відбулися.

— Ходімо, — сказав він, — посидимо й поговоримо біля моря.

Я показав йому свого дерев'яного меча й похизувався прогресом, якого досягнув у тренуваннях:

— Я подумав, що можу почати вправлятися з мечем і без тебе.

— Вправлятися з мечем? — перепитав Хтомію, очевидно, не вражений.

Розгубившись через таку реакцію, я сказав:

— Можливо, для тебе це дурниця, але сини Чорного народу народжуються з мечами в руках.

— Може, й так, але я за своє життя бачив багатьох воїнів, які були вправні з мечами, та зовсім не

вміли користуватися головою, і всі вони загинули від рук ворога.

— Я щось не зовсім розумію.

— Підведися, — наказав Хтомію.

Він витягнув із піхов свій палаш і кинув мені до ніг:

— Візьми його. Покажи мені, на що здатен син Чорного народу.

Я нерішуче дивився на нього. Невже він справді очікував, що я нападну?

— Давай, — наполягав Хтомію, знімаючи з себе одяг. Я вперше помітив на його лівій руці чорне татуювання звивистої букви «А».

— Що це? — запитав я, вказуючи на його руку.

— Не відволікайся! Нападай!

— Але ж ти не озброєний! У тебе навіть щита немає.

Хтомію гордо випнув свої широкі груди:

— У мене є моє тіло, хіба ні? Давай же, бийся!

Я вхопив меч і кинувся на нього:

— Я не хочу поранити тебе, арлекіне.

— Запевняю тебе, юний хроне, у тебе більше шансів постраждати.

Розізлившись, я ткнув мечем просто в нього. Лезо мало би відрубати йому руку на рівні плеча,

от тільки цього не сталося. Одним вправним рухом, на який він здавався не спроможним, Хтоміо відскочив убік. Моє лезо розрізало лише порожнє повітря, а він, зігнувшись, напав на мене, відірвав від землі, а потім легко перекинув через спину й завиграшки повалив на пісок. Здалося, слідом за моєю гордістю з мене вилетів і дух.

— Бачиш? Меч — не єдина зброя, — розсміявся Хтоміо, допомагаючи мені підвестися. — Я покажу тобі, як використовувати тіло собі на користь.

— Це не надто гідний спосіб битися, — процідив я, ображений, що цей старий хром узяв наді мною гору.

— Смерті байдуже, потрапиш ти в її обійми після гідної бійки чи ні, друже мій.

Ми змагались кілька годин: я бився з мечем у руках, а Хтоміо — голіруч. Ми закінчили зовсім виснажені: молодий вовк, який ледве тримався на ногах, і старий лис, який виявився аж ніяк не старим.

Я ледь говорив, важко хапаючи ротом повітря:

— Схоже, ти цілу вічність так можеш.

— Це тому, що я використовую свою силу економно, — відповів Хтоміо. — Не роблю зайвих рухів, ти ж натомість розмахуєш цією важелезною зброєю, як дурень, витрачаючи дорогоцінну енергію мені на користь.

Так ми провели решту дня. Я радів товариству Хтоміо та його навчанню, хоча спершу довелося переступити через своє розчавлене его та побиті кістки.

Коли опустилася ніч, ми розклали багаття і я розповів Хтоміо про свої успіхи в полюванні та риболовлі. Зізнався в богохульних роздумах про богів і землі. А тоді поділився своїми тривогами через маму, яка лишилася в Аксіумі. Було приємно звіритися старшому мудрішому хромові. Доки я говорив, Хтоміо мовчав, глибоко занурившись у власні думки.

— Щось не так? — зрештою запитав я. — Я надто багато базікаю?

Хтоміо всміхнувся:

— Не в тобі річ, друже мій, — сказав він, не відводячи погляду від мерехтливого вогню. — На землях стає неспокійно. Ти говорив мені, як сильно хочеш повернутися до Аксіума. Що ж, новий Верховний Старійшина Чорних жадає кривавої помсти Червоним.

Ця новина шокувала мене. Наша остання війна з Червоними мала такі жахливі наслідки, що мій народ не міг оговтатися. А тепер буде ще одна війна? Це стане нашим кінцем!

— Кого мої Чорні брати обрали новим Верховним Старійшиною? — запитав я.

— Я не знаю його імені, — сказав Хтомію. — Ви, Чорні, добре вмієте підтримувати ілюзію, що ваш Верховний Старійшина — загадкова особа в масці, яка пережила смерть. Мені лише відомо, що вітри війни знову промчать нашими землями, перш ніж ми зможемо щось із цим удіяти.

— У цьому винне Червоне королівство, — відказав я, інстинктивно захищаючи свій народ. — Ви були надто жорстокі до нас під час останньої війни. Ваші пожадливі вимагання золота опустили наш народ на коліна.

Старий хром насупився:

— Золото? Яке ще золото? Землі Червоних не отримували ніякого Чорного золота. У цьому я тебе можу запевнити.

— Ще й як отримували! — наполягав я. — Верховний Старійшина сказав нам, що Червоні вимагають по десять унцій золота з кожної сім'ї. Я був там, коли він це казав.

— І навіть зараз ти сприймаєш його слова за правду? — запитав Хтомію. — Ти колись бачив на власні очі, як золото вивозять із Аксіума?

Я похитав головою.

— Ні, звісно ж, не бачив! Дозволь нагадати тобі, Ашево, ми, Червоні, контролюємо єдині поклади солі в усіх землях. Нам не потрібне золото Чорних. Ми торгуємо нашою сіллю в обмін на золото Жовтих, яке має чистіший сплав і здобувається мирним шляхом. Підозрюю, золото, про яке ти говориш, заховали ваші власні старійшини й...

Його очі раптом округлилися.

— І що? — запитав я.

— Ну звісно ж! Як я міг бути таким дурнем, що не здогадався? Золото! Ось як вони змогли так швидко підготуватися до наступної війни!

— Не розумію.

— Золото, яке вас примусили віддати, ніколи не покидало Аксіума. Старійшини використали його, щоби фінансувати нову війну.

— Навіщо нам хотіти нової війни?

— Новий Старійшина, очевидно, прагне об'єднати за собою Чорний народ і посилити свою владу. Війна — зброя, що здатна відвернути увагу, її використовують усі тирані.

Хтомію звівся на ноги:

— Я не можу залишитися, — заявив він, чим неабияк здивував мене. — Я повинен повернутися до Самаріса.

Самаріс — столиця Червоних, місто в самому серці Червоного королівства, недалеко від моря. То був рідний дім Хтомію, та я мало про нього знав, бо, коли б не запитував старого хрома, він давав розпливчасті відповіді.

— Можливо, хоч цього разу мені можна поїхати з тобою? — запитав я.

— Ні. Ти маєш залишатися тут. Це єдине безпечне місце.

— Але ж ти сам говорив, що я не можу вічно ходитися від усіх.

Хтомію різко обернувся до мене, очі його округлилися від гніву, погляд був дуже серйозний, на шиї здувалися вени:

— Ніколи не шукай мене в Самарісі, зрозумів? Ніколи! Інакше ти поставиш обидва наші життя — і твоє, і моє — під загрозу.

Спантеличений, я вибачився. Хтомію повернувся до свого воза й почав готуватися до від'їзду. Я подумав, що він так поспішав, бо я розізлив його, і мені стало сумно, що Хтомію їде на такій негативній ноті. Я ще раз вибачився за свою неповагу, але він лише буркнув щось собі під носа, цвяхнув тварину й поїхав. Удруге я спостерігав, як його віз котиться геть узбережжям, зникаючи вдалині,

залишаючи мене міркувати над дивною реакцією Хтомію.

Усі наступні дні, аби побороти свій сум, я тренувався з мечем стільки, скільки міг, і додав ще кілька нових вправ, адаптувавши їх із ігор, яких навчився в Аксіумі. Одна з них називалася «ферзу». В цю гру грали під час свята на честь бога Лапіса. На трьох гілках підвішували два мішки й сильно розхитували їх у різні боки. Гравець мав стояти під гілками, не рухаючись із місця. Метою гри було ухилитися від двох мішків, коли вони летять у твій бік. Якщо мішок зачепив тебе — ти програв. Якщо не втримався на ногах і зрушив із місця — ти програв.

Мені подобалося уявляти, що мішки — це два воїни, які атакують мене з різних боків. Якби я поворухнувся, то програв би бій, бо концентрувався б на тому, щоб утекти, а не на тому, щоб битися з ворогами та здолати їх.

Аби перемогти, мені треба було міцно стояти на ногах і зосередитися на методах атаки моїх противників. Я намагався повторити їхній стиль нападу, пристосовуючи баланс свого тіла, згинаючись і вихиляючись, щоб уникнути двох мішків.

Узявши дещо зі свого одягу, я зшив два мішки й наповнив їх піском. Тоді підвісив на міцну гілку

сосни й добряче розгойдав. Мішки летіли на мене, як фурії. Я спробував ухилитися, але, уникаючи одного мішка, потрапив під інший. Він повалив мене на землю, сильно вдаривши в живіт.

Я спробував знову. І знову, і знову. Щоразу, коли мене збивало з ніг, а моє тіло отримувало удари, всередині зростали гнів та зневіра. У голові був лиш образ воза, який котився геть пляжем без мене. Моя лють наростала.

Я вперто продовжував тренування, доки зрештою мені не вдалося уникнути обох мішків, відхиливши тіло праворуч, а потім стрімко ліворуч, не зрушивши при цьому з місця. Коли я закінчив, то ввігнав свій дерев'яний меч у один із мішків і видав такий глибокий рик, що наполохана Авала кинулася в укриття.

Розділ 13

ШЛЯХИ Й СТЕЖКИ

Уранці я вирізав свій шістдесятий хрест. Вітер змінився, море вже не було спокійним та приємним. Здійнявся потужний шторм, який змусив нас із Авалою майже весь час лишатися в укритті.

Дощ не вщухав кілька днів, а тоді вирішив перепочити одну ніч, залишивши моє безсоння заживанню негоди та гуркоту хвиль. Пориви вітру хитали сухі соснові гілки мого дерев'яного укриття, ті шурхотіли, ніби до мене наближалася нава-ла демонів. У напівсні здавалося, що я навіть майже можу розібрати їхні голоси.

Раптом я широко розплющив очі. Не майже — я справді міг розібрати чийсь голоси. Це були голоси хромів! Я вийшов із укриття і прислухався.

— Швидше, прив'яжи тварин! — почув я жіночий голос. — Чого так довго?

— Я намагаюся, хіба не бачиш? — відповів роздратований чоловік. — Може, сама підійдеш і прив'яжеш їх, коли така розумна? Темно, хоч в око стрель. Я заледве бачу що роблю!

— Поквапся! Вони розбіжаться, якщо не припнеш їх!

— То, може, хоч смолоскип засвітиш чи щось таке замість присікуватися до мене?

Було дуже темно, аби чітко роздивитися цих двох, але цікавість перемогла мою обережність. Я поповз у напрямку голосів. Авала — за мною. Я розчув знайоме фиркання віслюків. А тоді спалахнули два смолоскипи. Просто на пляжі стояв будиночок на колесах! Хром прив'язував до дерева ціле стадо вгодованих віслюків, які, певно, тягнули за собою цей будиночок. Поруч із ним стояла хромка, тримаючи смолоскипи.

— Давай же, Каіро, не пручайся, — примовляв хром, тягнучи віслюків.

На хромах були простенькі фіолетові мантиї, прикрашені навколо горловини вишитим бузковим візерунком. Їхні маски теж були блідо-бузкового кольору з білим орнаментом. Із їхніх голосів, а також шкіри на руках я припустив, що хромі мають бути десь удвічі старшими за мене.

— Агов, ви! — гукнув я. Так давно я не бачив нікого, окрім Хтомію, що тішився змозі поговорити з кимось іще, крім Авали.

Хромі одразу ж насторожилися:

— Хто тут?

— О боже, Джуте, поглянь на його обличчя, поглянь на його обличчя! Він огидний! — заволатала жінка.

Хоча вона, якщо я правильно пам'ятаю, і сама була без маски.

— Заради всіх богів, юний хrome! — крикнув хром. — Надягни маску, негайно ж! Ти ображаєш богів своїм огидним писком.

— Пробачте, підку візьму її! — затинаючись, пролепетав я. Кинувся назад до укриття і знайшов дерев'яну маску, яку зробив мені Астор у ті часи, коли ми разом подорожували великим шляхом Кансеріаном. Я надягнув її і повернувся до Фіолетових, сподіваючись, що зношений одяг допоможе мені зійти за Зеленого. Про те, що я Чорний утікач, знали тільки Астор і Хтомію, і я волів, аби більше жоден хром про це не довідався.

— Вибачте, я не хотів нічого поганого. Я вже давно не бачив інших хромів, — пояснив я їм. — Я лише

Зелений хром, який вирішив перепочити від мандрів.

Хромка обізвалася:

— Ти далеко від дому, юний Зелений хrome.

Чоловік став попереду неї, готовий до захисту, і заговорив серйозним глибоким голосом:

— Ти тут один?

Якусь мить я не знав, що відповісти. Не міг же я сказати їм, що чекаю тут, бо так мені наказав арлекін!

— Ні, — відповів я. — З другом. Авалою.

— Де ж цей твій друг? — запитав Фіолетовий хром, і в його голосі почулась агресивна нотка. — Клич усіх. Поглянемо на них.

Щойно почувши своє ім'я, Авала вискочила до мене. Я ніжно погладив її.

— Ось і вона, — сказав я. Фіолетові хромки дивилися то на неї, то на мене, не тямлячи, як усе це розуміти.

— У цих лісах я знаходжу все, що мені потрібно, — продовжив я. — Я присягнув Богині-Матері, тож нічого у вас не вкраду. Окрім, хіба що, вашого часу, якщо на те ваша ласка. Я ніколи раніше не зустрічав Фіолетових хромів.

Я низько схилювся перед жінкою:

— Міледі, моє ім'я... — я стримався, щоб не назвати їй справжнє ім'я, на мить завагався, сподіваючись, що вони не помітять затримки. — Моє ім'я Фульгор. Ще раз перепрошую, що показав вам своє обличчя. Я просто не думав, що...

Хромка перебила мене, холодно сказавши:

— Так, так. Ми знаємо. Твоя потворність — не твоя провина, а всього лише воля богів. Саме тому ми, Фіолетові, носимо маски, щоб захистити нашу вроду, а *ти* повинен носити маску, щоб уберегти нас від своєї відразливої потворності.

Її слова спантеличили мене. Доти я ще ніколи не замислювався, красивий я чи потворний. Та й навіть якщо я все ж був потворним, то точно не страшнішим за будь-якого іншого хрома. У мене було таке ж чорне волосся, як у більшості хлопців Чорного народу в Аксіумі (окрім Андагара, який був на рідкість світловолосим). Мені часто говорили, що мої вузькі зелені очі доволі приємні, а оскільки моя шкіра вже була не блідою, а засмаглою, вони ще яскравіше виділялися на обличчі. Та тоді я був усього лише підлітком, і ця приземкувата Фіолетова хромка змусила мене почуватися дуже присоромленим.

— Я Зімді, — оголосила вона з неприхованою гордістю. — А це мій чоловік, Джут.

Хоча їхній одяг був наполовину вкритий брудом, від них долинав ніжний квітковий аромат, який я добре пам'ятав ще з Ярмарку Врожаю.

— Ти потрапив у таку глушину, — насторожено та підозріливо сказав Джут. — У наших подорожах ми зустрічали багатьох Зелених, але жоден із них не був настільки молодим, як ти.

— Я не схожий на багатьох представників мого народу, — відповів я.

— Ми теж, — сказав Фіолетовий і захихотів. Не знаю, як так вийшло. Чи то його добрий настрій був заразним, чи я просто радів, побачивши когось після стількох днів самоти, але я теж почав сміятися з ним. І вже скоро ми втрьох добродушно реготали, розбиваючи напругу.

Ми розклали багаття й сіли разом, щоб обмінятися формальними привітаннями. Перш ніж вони встигли поставити мені ще якісь запитання, я сам почав розпитувати про їхній будиночок на колесах. Вони розповіли мені, що Фіолетові подорожують в напнутих із міцної тканини будинках на колесах. Як і більшість їхніх побратимів, ці двоє були торговцями та дослідниками.

Джут і Зімді спеціалізувалися на виготовленні та продажу ароматизованих чорнил і барвників.

Вони заїхали на цей віддалений берег у надії знайти пилок із крилець рідкісного фіолетового метелика флокса й поглянути, які ще рослини може запропонувати сосновий ліс.

— Я можу допомогти вам із пошуками! — запропонував я. — Я добре знаю цю місцевість.

— Не бачу причин відмовляти тобі, — відповів Джут, обернувшись до Зімді. — Шість очей краще, ніж чотири.

— Вісім очей, — поправила Зімді, кивнувши на Авалу.

Наступний день ми провели, слідкуючи за моєю оленицею, аби помітити, що вона їсть. Ми знайшли дікі кущі кольору індиго, м'яту та дрібненькі рожеві квіти. Я показав їм ніжні паростки водоростей, які так любила пощипувати Авала, і Фіолетові з захватом дослідили їх. Виявилось, якщо їх перебити, то можна отримати сік, який утворює чудову морську пінку зеленого кольору, ідеальну для фарбування одягу.

Щоб відсвяткувати знахідки, Джут і Зімді запросили мене розділити з ними вечерю біля вогнища. Я настільки зголоднів за хорошою компанією, що з удячністю пристав на їхню пропозицію.

Коли на заході сонця я підійшов до їхнього дому на колесах, на мене чекала несподіванка.

Фіолетові, певно, не почули наближення моїх кроків, тож, увійшовши до будиночка, я застав їх обох без масок. Я голосно зойкнув від шоку, побачивши їхні огидні спотворені обличчя. Обоє мали дуже довгі підборіддя, вуха та носи, а їхні роти звисали, мляві й роззявлені, демонструючи сірі гнилі зуби, та все ж вони, здавалося, були дужче шоковані, ніж я.

— Не дивись! — вигукнула Зімді, відвертаючись. — Наша краса може вбити будь-кого не з народу Фіолетових!

Я розвернувся й одразу ж вибіг. Серце калатало, я важко ковтав повітря. Ще зроду не бачив таких дивних і жахливих облич! Чекаючи, доки вони надягнуть свої маски та покличуть мене увійти, я дякував богам, що сам мав маску, яка допомагала приховати вираз цілковитого шоку. Зайшовши до будиночка знову, я спробував прогнати з пам'яті образи побаченого. На противагу тому, що, як мені тепер було відомо, приховували їхні маски, будиночок Фіолетових виявився маленьким і охайним. У ньому було повно сухих рослин, розвішаних під стелею, та скляних слоїків, наповнених різнобарвними ароматичними порошками. Я глибоко вдихнув їхній запах. Здавалося, сама природа віддала

на зберігання Фіолетовим свої найароматніші квіти. Ми сиділи навколо маленького круглого столика, на якому була нехитра вечеря: риба, засмажена в екзотичних приправах.

Оскільки всі ми були в масках, я відрізав маленький шматочок риби, відвертався і клав до рота, лиш ледь піднімаючи маску. Вперше я тішився, що Спільних законів дотримуються навіть у найвіддаленіших куточках земель.

Спершу ми сиділи у приємній тиші, дослухаючись до вітру й хвиль, попиваючи освіжний лавандовий чай, який Джут сам заварив. Потім хром почав із величезним захопленням розповідати про їхнє місто — Папілію. Я дізнався, що землі Фіолетових лежать на величезному плато, порослому кущами лаванди, на самому кінці якого, у тихій лагуні біля моря, зведене місто Папілія.

— Фульгоре, ти маєш його побачити. Це найпрекрасніше місто на всіх землях! — вигукнула Зімді.

— Навіть красивіше за Аяс? — запитав я.

— Аяс? — фиркнув Джут із відчутною зневагою. — Та пуста? У тебе з головою не все гаразд, якщо думаєш, що це красиво. Це ж не більше, ніж великий ринок зі стінами!

Зімді пояснила, що під час сезону торгівлі Фіолетові роз'їжджаються на всі чотири сторони світу, а повертаються лише раз на рік, аби поділитися своїм прибутком.

— Це період метеликів, — сказала вона, плескаючи в долоні. — Раз на сонцестояння метелики з усіх земель злітаються до Папілії. Вони заповнюють усе небо!

— Ніби райдуга вибухнула, — додав Джут. — Таке може відбуватися лише в найпрекраснішому місті в усіх землях.

— Ви колись були в Аясі на Ярмарку Врожаю? — запитав я.

— Так, але не на останньому, — відповіла Зімді. — З того, що ми чули, там була стара добра колотнеча! Блакитні знайшли арлекіна просто посеред ринку, нечуване нахабство! Вони засудили його до Колеса Фортуни!

— Та невже? — перепитав я, намагаючись зберегти спокій. — І що з ним сталося?

Зімді та Джут розповіли історію про те, як усі ножі, кинуті сліпою катівкою, відскочили від імовірного арлекіна, доводячи його невинність. Було так дивно чути цю історію з чужих вуст, та ще й з усіма перебільшеннями, якими обросла їхня оповідь.

— Навколо арлекіна сяяла аура, ніби стіна з веселкових кольорів, яка захищала його від ножів, — розповідав Джут. — Кожен, хто намагався подивитися на нього, втрачав зір!

— А тоді він зник! Розчинився в повітрі просто перед усіма, — скрикнула Зімді.

— Як ви гадаєте, що все це означає?

— Одним лише богам відомо, — мовив Джут. — Але можу сказати напевно: це передвісник, — він зробив довгу паузу, а тоді додав: — Чогось великого.

— А про цього арлекіна відтоді щось чули? — запитав я, заінтригований новими деталями.

— Ані сліду, — сказав Джут. — Усі були нажахані, очікували, що він багатьом схоче помститися!

— Але досі, принаймні з останнього, що ми чули, не було ані немовлят із виїденими серцями, ані буревіїв у величній Блакитній Піраміді, — сказала Зімді. — Можеш собі таке уявити?

— Я собі міркую, що його свобода — це вже достатнє покарання для Блакитних, — сказав Джут. — Ми чули, що багато з них тепер хочуть позбутися свого Візира та його посіпак. Здається, вони ще в чергу вишикуються, щоб розбити те жахливе Колесо.

— Можливо, спершу треба було б покатати на ньому їхнього Візира, — сказав я. І обоє Фіолетових знову розсміялися.

Дні в компанії Фіолетових минули непомітно. Ми втрюх полюбляли бродити лісом, та надто швидко настав час Джутові й Зімді їхати далі. Вони прямували до гірських земель, які ділили між собою Жовті й Помаранчеві хроми. Вони і мене запросили поїхати з ними. Для бездомного Зеленого це не було би проблемою, та в мені досі жевріла надія, що Хтоміо повернеться. Ми відсвяткували наш останній вечір разом щедрим обідом. Можливо, саме через те, що це був наш останній вечір, Джут попросив про дещо особливе:

— Усі кажуть, що Зелені добре співають, — сказав він. — Заспіваєш нам?

От тепер я був у халепі. Я не знав жодної пісні Зелених. Насправді після того, як побачив їхні обличчя, я зовсім забув, що назвався їм Зеленим. Швидко подумавши, я сказав:

— У мене є краща ідея. Хочете, заспіваю вам ритуальну пісню, яку я підслухав у Чорного народу?

Крізь прорізи масок я помітив, як широко округлилися їхні очі. Обряди Чорних трималися в секреті, інші хроми майже нічого не знали про мій народ.

— То давай, — не заперечував Джут.

На щастя, у мене був хороший голос. Я почав співати про нашого верховного бога-пастуха: це була ніжна меланхолійна балада, яку я вивчив свого часу в семінарії, готуючись до Обряду Ініціації.

Під маскою в мене текли сльози, емоції переповнювали. Я зрозумів, що цією піснею оспівував утрату всього Чорного й усіх Чорних, кого знав. Скорботний шум хвиль та вітру супроводжував мій спів. Фіолетові, певно, відчули, наскільки особистою була для мене ця пісня, бо після того, як я закінчив, вони якусь мить мовчали. Коли ж заговорили, їхні голоси тремтіли від емоцій.

— Це було прекрасно, — схлипнула Зімді.

— Ніколи не думав, що Чорні хроми мають і такий бік, — погодився Джут. — Хто б міг подумати, що вони складуть таку прекрасну пісню про такий примітивний ритуал.

Я ледве стримався. Джут щойно до глибини душі образив мене своїм звичним богохульством.

— Навіщо ти так кажеш? — запитав я, намагаючись, щоб мій голос звучав байдуже.

— Бо не існує такої речі, як прокладений шлях до зрілості, — відповів він.

— Немає такого ритуалу, який би міг підготувати до неї, — додала Зімді, киваючи на знак згоди. — Єдиний спосіб дізнатися про життя — жити його.

— Не певен, що розумію, — відповів я.

— Що ж, давай візьмемо за приклад тебе, — сказав Джут, — коли ми вперше зустріли тебе, одразу помітили, що ти знаєш, як жити самотійно. Це було ясно як день.

— А кожен, хто у твоєму віці може самотійно подбати про себе, подорожуючи землями, точно не потребує жодних ритуалів, щоб довести свою зрілість, — підтвердила Зімді.

Вони, певно, відчули мою недовіру.

— Ти не віриш нам, — мовив Фіолетовий хром, — але ж поглянь на себе. Ти мандрівник. Ти завжди йшов власним шляхом, байдуже, була там торова на стежка чи ні. Твоє життя таке, яким ти сам його твориш, — не більше й не менше. І ми це поважаємо, правда ж, Зім?

Вона кивнула, погоджуючись:

— Звісно ж, це так, Фульгоре.

Тієї ночі мені не спалось. Мої Фіолетові друзі могли скільки завгодно поважати Зеленого хрома Фульгора, та мене непокоїла їхня думка про

Чорних і зневажливе ставлення до нашого Обряду. Звісно ж, мені потрібен був Обряд Ініціації! Чи принаймні прокладений шлях до зрілості! Усім потрібен!

Наступного ранку я допоміг Джутові та Зімді спакувати зв'язки зібраних нами рослин. Вони подарували мені флакон рідкісного пилку фіолетового метелика флокса.

— Цей порошок має багато цілющих властивостей, — запевнив мене Джут. — Запам'ятай мої слова, він ще стане тобі в пригоді.

Перш ніж ми розпрощалися, Зімді вийшла з будиночка на колесах, тримаючи повний кошик порошків і барвників, фіолетову мантию та бузковий одяг із м'якої вовни:

— Насуваються холоди, — сказала вона, простягаючи мені кошик. — Це допоможе тобі зігрітися.

— Але ж я не Фіолетовий хром, — здивувався я.

— Ти тут сам, — прошепотіла Зімді, — ніхто не дізнається.

Ми востаннє обнялися. Разом із Авалою ми з жалем дивилися, як стадо впертих віслуків тягнуло геть будиночок на колесах.

Через кілька днів, як і передбачала Зімді, з островів повіяли сильні морозні вітри, почав падати

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ